

На основу члана 31. став 1. Закона о здрављу биља („Службени гласник РС”, број 41/09), члана 17. став 4. и члана 24. став 2. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14),

Министар пољопривреде и заштите животне средине доноси

**ПРАВИЛНИК
О УТВРЂИВАЊУ ПРОГРАМА МЕРА ЗАШТИТЕ ЗДРАВЉА БИЉА
ЗА 2016. ГОДИНУ**

Правилник о утврђивању Програма мера заштите здравља биља за 2016. Годину, објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 31/16 од 25. марта 2016. године

Члан 1.

Овим правилником утврђује се Програм мера заштите здравља биља за 2016. годину, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Конкретне мере заштите здравља биља, рокови, начин спровођења мера, субјекти који ће их спроводити, извори и начин обезбеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мера утврђени су програмом из члана 1. овог правилника.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број: 110-00-00060/2016-09
У Београду, 10. марта 2016. године

МИНИСТАР

проф. др Снежана Богосављевић Бошковић

4827016.0140.7/1

ПРОГРАМ МЕРА ЗАШТИТЕ ЗДРАВЉА БИЉА ЗА 2016. ГОДИНУ

1. Увод

Ради спречавања појаве, уношења, ширења и сузбијања штетних организама на биљу спроводи се:

1) стални надзор над биљем путем службеног процеса бележења, прикупљања и обраде података о присуству или одсуству штетних организама на бази фитосанитарних прегледа, праћења, провере здравственог стања или других процедура и на основу свих осталих расположивих извора. Стални надзор спроводи се на свим културама чије је гајење од значаја за Републику Србију или поједине регионе, шумским подручјима и јавним површинама на бази припреме и достављања извештаја о присуству штетних организама;

2) посебан надзор над штетним организмима, прописан овим програмом, спроводи се у утврђеном временском периоду, ради откривања штетних организама или утврђивања особености њихове популације или утврђивања границе подручја у коме су присутни или одсутни.

У случају сумње на присуство штетних организама обухваћених посебним надзором потребно је хитно обавестити фитосанитарну инспекцију.

Средства за спровођење надзора на присуство штетних организама прописаних овим програмом, обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2016. годину.

2. Посебан надзор у кромпиру

Посебан надзор у кромпиру базира се на биологији штетних организама кромпира и систему производње кромпира у Републици Србији.

Посебан надзор у кромпиру обухвата следеће штетне организме:

а) бактерије: *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, *Ralstonia solanacearum* и *Erwinia chrysanthemi* (*Dickeya* spp.);

б) нематодe: *Globodera pallida*, *Globodera rostochiensis*, *Meloidogyne chitwoodi* и *Meloidogyne falax*;

в) гљиву: *Synchytrium endobioticum*;

г) фитоплазму: *Candidatus Phytoplasma solani* (Stolbur phytoplasma);

д) остале штетне организме: вирус *Tomato spotted wilt virus*, виرويد *Potato spindle tuber viroid*, бактерија *Candidatus Liberibacter solanacearum* и инсекте *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similaris*, *Epitrix subcrinita* и *Epitrix tuberis*.

Посебан надзор у кромпиру врше све овлашћене пољопривредне стручне службе на територији Републике Србије, за подручје за које су овлашћене, фитосанитарна инспекција и овлашћене лабораторије.

а) Бактерије

Clavibacter michiganensis spp. *sepedonicus*

Ради откривања и спречавања ширења са циљем ерадикације штетног организма *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. spp. *sepedonicus*

(Spieckermann et Kotthoff) Davis et al., проузроковача прстенасте трулежи кртола кромпира, спроводи се посебан надзор над овим штетним организмом.

Обавља се преглед кртола кромпира и где је то оправдано биљака кромпира (*Solanum tuberosum* L.) (у даљем тексту: кртоле или биљке) у одговарајућем временском периоду, као и узимање узорака:

- 1) кртола семенског кромпира;
- 2) кртола меркантилног кромпира (*Solanum tuberosum* L.), код произвођача меркантилног кромпира, из магацина и складишта;
- 3) кртола меркантилног кромпира у збирним магацинима, дистрибутивним центрима и центрима за паковање.

Приликом прегледа кртола кромпира, узимају се узорци кртола семенског кромпира и кртола меркантилног кромпира, првенствено из лотова у магацинима произвођача, складиштима, дистрибутивним центрима и центрима за паковање ради обављања визуелног прегледа и лабораторијског тестирања на присуство латентне инфекције.

Визуелни преглед и узимање узорака кртола кромпира (1 узорак - 200 кртола) спроводе овлашћена пољопривредна стручна служба и фитосанитарна инспекција.

Овлашћене лабораторије - Институт за заштиту биља и животну средину, Београд и Институт за пестициде и заштиту животне средине, Земун – Београд, врше лабораторијско тестирање и воде евиденцију о томе.

Лабораторијско тестирање на присуство штетног организма обавља се у складу са прописаним поступком.

Ralstonia solanacearum (Smith) Yabuuchi et al.

Ради откривања и спречавања ширења са циљем ерадикације штетног организма *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al., проузроковача мрке трулежи кртола кромпира и бактериозне увелости кромпира и парадајза, спроводи се посебан надзор над овим штетним организмом.

Спроводи се преглед биљака и кртола кромпира (*Solanum tuberosum* L.) и преглед биљака парадајза (*Lycopersicon esculentum*), осим семена и плодова парадајза, (у даљем тексту: главне биљке домаћини), других биљака домаћина, површинских вода које се користе за наводњавање или прскање главних биљака домаћина и отпадних вода, као и преглед прописаних објеката.

Посебан надзор обухвата преглед главних биљака домаћина у одговарајућем временском периоду и обавезно узимање узорака за лабораторијско тестирање на присуство латентне инфекције:

- 1) кртола семенског кромпира;
- 2) кртола меркантилног кромпира (*Solanum tuberosum* L.), код произвођача меркантилног кромпира, из магацина и складишта;
- 3) кртола меркантилног кромпира у збирним магацинима, дистрибутивним центрима и центрима за паковање;
- 4) биљака парадајза (*Lycopersicon esculentum*).

Посебан надзор обухвата и преглед у одговарајућем временском периоду и узимање узорака за лабораторијско тестирање на присуство латентне инфекције:

- 1) других биљака домаћина *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al. укључујући самоникле биљке из фамилије *Solanaceae*, а нарочито *Solanum*

dulcamara, тако да пружа податке о врсти, присуству и распрострањености, броју и времену узимања узорака, подручју и методама анализе;

2) површинских вода које се користе за наводњавање и отпадних вода током индустријске прераде или паковања, тако да пружа податке о броју и времену узимања узорака, подручју, водотоку, односно локацији где се врши узимање узорака, као и методама анализе.

Приликом прегледа кртола кромпира, узимају се узорци кртола семенског кромпира и кртола меркантилног кромпира, првенствено из лотова у складиштима и дистрибутивним центрима, ради обављања визуелног прегледа и узимање узорака за лабораторијско тестирање на присуство латентне инфекције.

Визуелни преглед и узимање узорака кртола кромпира (1 узорак - 200 кртола), биљака домаћина и воде спроводе овлашћена пољопривредна стручна служба као и фитосанитарна инспекција.

Посебан надзор над *Ralstonia solanacearum* и *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* организује се тако да пружи податке о:

1) прегледаним површинама под кромпиром и количинама прегледаног кромпира (семенски по категоријама и меркантилни по регионима);

2) прегледаним површинама усева парадајза (семенски и производни усеви по регионима);

3) броју визуелних прегледа (у пољу и магацинима);

4) броју и величини узорака кртола, биљака и воде за лабораторијско тестирање на присуство латентне инфекције;

5) броју и величини узорака за лабораторијско тестирање у случају сумње на заразу;

6) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћене лабораторије - Институт за заштиту биља и животну средину, Београд и Институт за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Београд врше лабораторијско тестирање и води евиденцију о томе.

Лабораторијско тестирање на присуство штетног организма обавља се у складу са прописаним поступком.

За лабораторијско тестирање на присуство *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* и *Ralstonia solanacearum* (латентна инфекција) узима се до 1000 узорака кртола меркантилног кромпира, других биљака домаћина и воде (површинске и отпадне воде), као и узорци из свих лотова семенског кромпира (100%).

Посебан надзор на зараженим и угроженим парцелама (карантинско подручје) спроводи се у циљу праћења ефикасности фитосанитарних мера и утврђивања степена заражености парцела путем евидентирања засејаних култура, присуства и тестирања самониклих биљака домаћина, земљишта, крива и воде када је то потребно.

Посебан надзор у карантинском подручју спроводе у сарадњи две овлашћене лабораторије - Институт за заштиту биља и животну средину, Београд и Институт за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Београд.

Средства за спровођење посебног надзора на присуство штетних организама *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* и *Ralstonia solanacearum*, (преглед, узимање узорака, лабораторијско тестирање, транспорт узорака, карантинско подручје), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Erwinia chrysanthemi
(*Dickeya* spp.)

Ради откривања штетног организма *Erwinia chrysanthemi* (*Dickeya* spp.) спроводи се посебан надзор над овим штетним организмом.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед усева семенског кромпира у току вегетације, визуелни преглед кртола и узимање узорака у случају сумње, односно присуства симптома за потребе лабораторијског тестирања.

Лабораторијско тестирање на присуство *Erwinia chrysanthemi* (*Dickeya* spp) врше овлашћене лабораторије - Институт за заштиту биља и животну средину, Београд и Институт за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Београд .

Средства за спровођење лабораторијског тестирања у усевима семенског кромпира на присуство штетног организма *Erwinia chrysanthemi* (*Dickeya* spp.) укључујући обуке и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Нематодe

Посебни надзор над нематодама у кромпиру спроводи се обавезним узимањем узорака земљишта од стране фитосанитарне инспекције ради лабораторијске анализе на присуство кромпирових цистоликих нематода *Globodera pallida* и *Globodera rostochiensis* (у даљем тексту: КЦН) пре заснивања семенских усева кромпира у складу са Правилником о здравственом прегледу усева и објеката за производњу семена, расада и садног материјала и здравственом прегледу семена, расада и садног материјала („Службени лист СРЈ”, бр. 66/99 и 13/02, „Службени лист СЦГ”, бр. 10/03 и 13/03 и „Службени гласник РС”, бр. 39/06, 59/06, 115/06, 119/07 и 107/08 - у даљем тексту: Правилник о здравственом прегледу).

Спроводи се и визуелни преглед усева семенског кромпира у току вегетације, као и визуелни преглед и узимање узорака у усевима меркантилног кромпира и у складиштима од стране овлашћене пољопривредне службе.

Посебан надзор на зараженим парцелама (карантинско подручје) спроводи се у циљу утврђивања степена заражености подручја, стања популације на зараженим парцелама, присутним врстама и патотиповима КЦН ради дефинисања отпорног сортимента кромпира од стране овлашћене лабораторије Пољопривредног факултета, Земун - Београд.

За *Meloidogyne chitwoodi* и *Meloidogyne falax* спроводи се визуелни преглед у вегетацији у семенском и меркантилном кромпиру и узимање узорака кртола у случају сумње на заразу.

Табела 1. Посебан надзор у кромпиру за *Globodera* spp.

Објекат надзора	Пројектован број узорака
Семенски усев кромпира	до 1400
Карантинско подручје (заражене парцеле)	до 200

Усев меркантилног кромпира	до 250
----------------------------	--------

Табела 2. Посебан надзор у семенском кромпиру (нематодe)

Величина производног подручја (ha)	Број тестираних узорака	Густина узорковања (број узорака по ha)
до 700*	1400	2

* подаци о годишњој процени производње семенског кромпира

Табела 3. Посебан надзор у меркантилном кромпиру (нематодe)

Величина производног подручја (ha)	Број тестираних узорака	Густина узорковања (број узорака по ha)
50.000	250	0,5

Лабораторијско тестирање на присуство КЦН у меркантилном кромпиру спроводи овлашћена лабораторија Пољопривредне стручне службе „Институт Тамиш” Панчево, док лабораторијско тестирање у семенском кромпиру спроводе овлашћене лабораторије - Институт за заштиту биља и животну средину, Београд и Пољопривредна стручна служба „Институт Тамиш” Панчево у складу са планом фитосанитарне инспекције.

Средства за спровођење посебног надзора на присуство карантинских нематода у усевима меркантилног кромпира и карантинским подручјима обезбеђена су у буџету Републике Србије.

в) Гљива

Synchytrium endobioticum

Пре заснивања усева семенског кромпира спроводи се узимање узорака земљишта од стране фитосанитарног инспектора ради лабораторијске анализе на присуство *Synchytrium endobioticum*, у складу са Правилником о здравственом прегледу.

Посебан надзор у семенском и меркантилном кромпиру на присуство *Synchytrium endobioticum* обухвата визуелни преглед усева током вегетације, као и преглед кртола у складиштима семенског и меркантилног кромпира од стране овлашћене пољопривредне службе.

г) Фитоплазма

Candidatus Phytoplasma solani
(Stolbur phytoplasma)

Ради утврђивања и провере статуса штетног организма *Candidatus Phytoplasma solani* (Stolbur phytoplasma), спроводи се посебан надзор.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед усева кромпира, визуелни преглед кртола кромпира и узимање узорака од стране овлашћене пољопривредне службе у случају сумње на присуство патогена и

лабораторијско тестирање до 10 узорака од стране овлашћене лабораторије Института за заштиту биља и животну средину, Београд.

Средства за спровођење посебног надзора на присуство штетног организма *Candidatus Phytoplasma solani* (Stolbur phytoplasma), укључујући и лабораторијско тестирање до 10 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

д) Остали штетни организми у кромпиру

Ради откривања и спречавања ширења штетних организама у кромпиру: *Candidatus Liberibacter solanacearum*, *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similis*, *Epitrix subcrinita* и *Epitrix tuberis*, *Tomato spotted wilt virus*, *Potato spindle tuber viroid*, врши се визуелни преглед и у случају сумње на појаву наведених штетних организама обавештава се хитно фитосанитарни инспектор.

Обуку и припрему штампаног материјала за *Candidatus Liberibacter solanacearum*, *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similis*, *Epitrix subcrinita* и *Epitrix tuberis* спроводе овлашћене лабораторије.

Средства за спровођење обуке и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре) обезбеђена су у буџету Републике Србије.

3. Посебан надзор у јабучастом воћу

Посебан надзор у јабучастом воћу базира се на биологији штетних организама јабучастог воћа и систему производње јабучастог воћа у Републици Србији.

Посебан надзор обухвата следеће штетне организме:

- а) бактерију: *Erwinia amylovora*;
- б) фитоплазме: *Apple proliferation phytoplasma* (јабука) и *Pear Decline phytoplasma* (крушка);
- в) гљиву: *Alternaria mali*.

а) Бактерија

Erwinia amylovora

Посебан надзор над штетним организмом *Erwinia amylovora* врши се у складу са Правилником о здравственом прегледу.

Овлашћена пољопривредна стручна служба врши визуелне прегледе и узима узорке у случају присуства симптома у матичним засадима, растилима и изолационом појасу, у складу са Правилником о здравственом прегледу и води евиденцију о томе.

Посебан надзор над проузроковачем бактериозне пламењаче јабучастог воћа *Erwinia amylovora* обухвата:

1) визуелни преглед објеката за производњу садног материјала јабучастог воћа (матични засади, растила и изолациони појас) током вегетације, и узимање узорака у случају сумње, у складу са Правилником о здравственом прегледу;

2) визуелни преглед биљака домаћина *Erwinia amylovora* у изолационом појасу следећих родова и врста: *Amelanchier* (мерала), *Chaenomeles* (јапанска дуња), *Cotoneaster* (дуњарица), *Crataegus* (глог), *Cydonia* (дуња), *Eriobotrya* (јапанска мушмула), *Malus* (јабука), *Mespilus* (мушмула), *Photinia davidiana*

(фотинија), *Pyracantha* (глоговица), *Pyrus* (крушка) и *Sorbus* (оскоруша), као и узимање узорака у случају сумње.

Посебан надзор над проузроковачем бактериозне пламењаче јабучастог воћа *Erwinia amylovora* организује се тако да пружи податке о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадима и растилима (врста објекта, старост, катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) биљкама домаћинима у изолационом појасу/пуфер зони (род, врста, објекат, катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) производним засадима у изолационом појасу/пуфер зони (прегледана површина, број објеката, старост, катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 5) времену, начину и обиму узорковања;
- 6) паковању и кретању узорака и документацији која их прати;
- 7) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћена пољопривредна стручна служба бележи присуство биљака са симптомима у изолационом појасу, узима узорке и обавештава фитосанитарну инспекцију у случају позитивног налаза.

Овлашћена лабораторија за рутинско тестирање садног материјала воћа Пољопривредне стручне службе Чачак врши лабораторијско тестирање узорака из матичних засада, растила и изолационог појаса и води евиденцију о посебном надзору.

Средства за спровођење посебног надзора над *Erwinia amylovora* укључујући и лабораторијско тестирање до 40 узорака, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Фитоплазме

Apple proliferation phytoplasma (*Phytoplasma mali* - пролиферација јабуке)

Посебан надзор на присуство *Apple proliferation phytoplasma* (Candidatus *Phytoplasma mali*) спроводи се визуелним прегледом објеката за производњу садног материјала јабуке (матични засади, растила и изолациони појас) у одговарајућем временском периоду (октобар) у складу са Правилником о здравственом прегледу, као и визуелним прегледом производних засада, ради уврђивања распрострањености.

Посебан надзор над *Apple proliferation phytoplasma* организује се тако да пружи податке о статусу штетног организма, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадима и растилима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) производним засадима (прегледана површина, број објеката, старост, катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) времену, начину и обиму узорковања;
- 5) паковању и кретању узорака и документацији која их прати;
- 6) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћена пољопривредна стручна служба врши визуелне прегледе и узима узорке у случају присуства симптома у матичним засадима, растилима, изолационом појасу и производним засадима и води евиденцију о томе.

Овлашћена лабораторија за рутинско тестирање садног материјала воћа Пољопривредне стручне службе Чачак врши лабораторијако тестирање до 10 узорака из матичних засада, растила и изолационог појаса и води евиденцију о посебном надзору.

Визуелни преглед производних засада и лабораторијско тестирање до 50 узорака у циљу уврђивања распрострањености *Apple proliferation phytoplasma*, обуку овлашћених пољопривредних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), врши Институт за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Београд.

Средства за спровођење посебног надзора над *Apple proliferation phytoplasma* у изолационом појасу и производним засадима, укључујући и лабораторијско тестирање до 50 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Pear decline phytoplasma
(*Candidatus Phytoplasma pyri*)

Посебан надзор на присуство *Pear decline phytoplasma* спроводи се визуелним прегледом објеката за производњу садног материјала крушке (матични засади, растила и изолациони појас) у одговарајућем временском периоду (октобар) у складу са Правилником о здравственом прегледу, као и визуелним прегледом производних засада.

Посебан надзор над *Pear decline phytoplasma* организује се тако да пружи податке о статусу штетног организма, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадима и растилима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) производним засадима (прегледана површина, број објеката, старост, катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) времену, начину и обиму узорковања;
- 5) паковању и кретању узорака и документацији која их прати;
- 6) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћена пољопривредна стручна служба врши визуелне прегледе и узима узорке у случају присуства симптома у матичним засадима, растилима, изолационом појасу и производним засадима и води евиденцију о томе.

Овлашћена лабораторија за рутинско тестирање садног материјала воћа Пољопривредне стручне службе Чачак врши лабораторијако тестирање до 10 узорака из матичних засада, растила и изолационог појаса и води евиденцију о посебном надзору.

Средства за спровођење посебног надзора над *Pear decline phytoplasma* у изолационом појасу и производним засадима, укључујући и лабораторијско тестирање до 10 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

в) Гљива

Alternaria mali

Посебан надзор над гљивом *Alternaria mali* спроводи се у циљу утврђивања присуства /одсуства овог штетног организма у Републици Србији, с

обзиром на податак из 1996. године о првом налазу ове гљиве у Републици Србији који је уједно и први налаз у ЕРРО региону.

Посебан надзор над гљивом *Alternaria mali* спроводи се визуелним прегледом производних засада јабуке у главним производним подручјима у одговарајућем временском периоду и узорковања за потребе лабораторијског тестирања.

Посебан надзор над гљивом *Alternaria mali* организује се тако да пружи податке о статусу штетног организма, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадима и растилима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) производним засадима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) времену, начину и обиму узорковања;
- 5) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед засада, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије Пољопривредног факултета, Земун -Београд.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 20 узорака обезбеђена су у буџету Републике Србије.

4. Посебан надзор у коштичавом воћу

Посебан надзор у коштичавом воћу базира се на биологији штетних организама коштичавог воћа и систему производње коштичавог воћа у Републици Србији.

Посебан надзор обухвата следеће штетне организме:

- а) бактерије: *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* и *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*;
- б) вирус: *Plum pox virus*;
- в) фитоплазму: *European stone fruit yellows*;
- г) гљиву: *Monilinia fructicola*.

а) Бактерије

Pseudomonas syringae pv. *persicae* и
Xanthomonas arboricola pv. *pruni*

Посебан надзор над *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* и *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* спроводи се у циљу утврђивања присуства/одсуства и потврде статуса ових штетних организама.

Посебан надзор над бактеријама *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* и *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*, спроводи се визуелним прегледом објеката за производњу садног материјала коштичавог воћа (матични засади, растила, изолациони појас) у складу са Правилником о здравственом прегледу, као и визуелним прегледом производних засада у главним производним подручјима у одговарајућем временском периоду и узимањем узорака у случају сумње на заразу, за потребе лабораторијског тестирања.

Посебан надзор над *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* и *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*, организује се тако да пружи податке о статусу штетног организма, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадима и растилима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) производним засадима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) времену, начину и обиму узорковања;
- 5) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед засада и узимање узорака у случају присуства симптома од стране овлашћене пољопривредне службе и лабораторијско тестирање на присуство штетних организама *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* и *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*. од стране овлашћене лабораторије.

Овлашћена лабораторија Пољопривредног факултета, Земун врши лабораторијско тестирање, обуку пољопривредних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре).

Средства за спровођење посебног надзора укључујући лабораторијско тестирање до 20 узорака, обуку и припрему припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Вируси

Plum pox virus

Посебан надзор над *Plum pox virus* се базира на биологији овог вируса, као и на систему и обиму производње садног материјала коштичавог воћа у Републици Србији и састоји се од визуелног прегледа објеката за производњу садног материјала коштичавог воћа (матични засади, растила и изолациони појас) у одговарајућем временском периоду и узимања узорака у матичним засадима коштичавог воћа током вегетације код произвођача уписаних у Регистар произвођача, прометника и увозника садног материјала.

Посебан надзор над *Plum pox virus* организује се тако да пружи податке о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадима и растилима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) времену, начину и обиму узорковања;
- 4) паковању и кретању узорака и документацији која их прати;
- 5) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћена пољопривредна стручна служба врши визуелни преглед и узимање узорака у матичним засадима, растилима и изолационом појасу у складу са Правилником о здравственом прегледу и води евиденције о томе.

У сарадњи са фитосанитарном инспекцијом овлашћена пољопривредна стручна служба бележи присуство биљака домаћина и узима узорке ради лабораторијског тестирања на присуство *Plum pox virus* у одређеним подручјима са ниским потенцијалом ризика у односу на вирус шарке шљиве, ради успостављања посебних подручја за производњу садног материјала коштичавог воћа .

Овлашћена лабораторија за рутинско тестирање садног материјала воћа Пољопривредне стручне службе Чачак врши лабораторијако тестирање узорака из матичних засада, растила и изолационог појаса и води евиденцију о посебном надзору.

Овлашћена лабораторија Института за воћарство врши потврдна испитивања позитивних узорака и утврђује сој вируса, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре).

Средства за лабораторијско тестирање инспекцијских узорака узетих из растила и узорака из изолационог појаса на присуство *Plum pox virus*, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

в) Фитоплазма

European stone fruit yellows (Candidatus *Phytoplasma prunorum*)

Посебан надзор над *European stone fruit yellows* састоји се од визуелног прегледа објеката за производњу садног материјала коштичавог воћа (матични засади, растила, изолациони појас) у одговарајућем временском периоду и узорковања у случају сумње у матичним засадима коштичавог воћа током вегетације код произвођача уписаних у Регистар произвођача, прометника и увозника садног материјала, као и визуелних прегледа производних засада у главним производним подручјима.

Посебан надзор над *European stone fruit yellows* организује се тако да пружи податке о статусу штетног организма, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадима и растилима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) производним засадима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) времену, начину и обиму узорковања;
- 5) паковању и кретању узорака и документацији која их прати;
- 6) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћена пољопривредна стручна служба врши визуелни преглед и узима узорке у случају присуства симптома у матичним засадима, растилима и изолационом појасу у складу са Правилником о здравственом прегледу, као и у производним засадима и води евиденцију о томе.

Овлашћена лабораторија за рутинско тестирање садног материјала воћа Пољопривредне стручне службе Чачак врши лабораторијако тестирање до 10 узорака из матичних засада, растила и изолационог појаса и води евиденцију о посебном надзору.

Визуелни преглед производних засада коштичавог воћа и других биљака домаћина из спонтане флоре, узимање узорака, као и лабораторијско тестирање до 70 узорака, обуку овлашћених пољопривредних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), врши Институт за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Београд.

Средства за спровођење посебног надзора над *European stone fruit yellows* у производним засадима, укључујући и лабораторијско тестирање до 70 узорака узетих из производних засада и лабораторијско тестирање до 10 узорака узетих

из матичних засада, растила и изолационог појаса, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

г) Гљива

Monilinia fructicola

Посебан надзор над гљивом *Monilinia fructicola* спроводи се у циљу утврђивања присуства и распрострањености и провере статуса овог штетног организма у Републици Србији.

Посебан надзор над гљивом *Monilinia fructicola* спроводи се визуелним прегледом производних засада воћа у главним производним подручјима у одговарајућем временском периоду и узорковања за потребе лабораторијског тестирања.

Посебан надзор над гљивом *Monilinia fructicola* организује се тако да пружи податке о статусу штетног организма, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) производним засадима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) времену, начину и обиму узорковања;
- 4) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Визуелни преглед производних засада воћа, узимање узорака и лабораторијско тестирање до 30 узорака, вођење евиденције о посебном надзору, обуку овлашћених пољопривредних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), врши Институт за пестициде и заштиту животне средине, Земун - Београд.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 30 узорака обезбеђена су у буџету Републике Србије.

5. Посебан надзор у виновој лози

Посебан надзор у виновој лози базира се на биологији штетних организама винове лозе и систему производње винове лозе у Републици Србији.

Посебан надзор обухвата следеће штетне организме:

- а) фитоплазму: *Candidatus Phytoplasma vitis (Flavescence doree)*;
- б) бактерије: *Xylophilus ampelinus* и *Agrobacterium vitis*.

а) Фитоплазма

Candidatus Phytoplasma vitis (*Flavescence doree*)

Посебан надзор над проузроковачем златастог жутила винове лозе - *Candidatus Phytoplasma vitis (Flavescence doree)* спроводи се визуелним прегледом објеката за производњу садног материјала винове лозе (матични засади, прпоришта и изолациони појас), визуелним прегледом производних засада у одговарајућем временском периоду и узимањем узорака у случају присуства симптома на виновој лози и другим биљкама домаћинима.

Посебан надзор над проузроковачем златастог жутила винове лозе *Candidatus Phytoplasma vitis (Flavescence doree)* организује се тако да пружи податке о распрострањености, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадама, прприштима и изолационом појасу (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) производним засадама (прегледана површина, број објеката, катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) времену, начину и обиму узорковања;
- 5) паковању и кретању узорака и документацији која их прати;
- 6) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Посебан надзор над *Flavescence doree* и вектором *Scaphoideus titanus* у производним засадама у циљу утврђивања распрострањености спроводи овлашћена лабораторија Институт за заштиту биља и животну средину, Београд.

Овлашћена лабораторија Института за заштиту биља и животну средину, Београд врши визуелни преглед производних засада, узима узорке за лабораторијско тестирање, врши обуку овлашћених пољопривредних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре).

Средства за спровођење посебног надзора над *Flavescence doree* укључујући и лабораторијско тестирање до 70 узорака, обуку пољопривредних стручних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Бактерије

Xylophilus ampelinus

Посебан надзор над *Xylophilus ampelinus* спроводи се у циљу утврђивања одсуства/присуства и провере статуса овог штетног организма.

Посебан надзор над овим штетним организмом спроводи се визуелним прегледом објеката за производњу садног материјала винове лозе и производних засада у главним производним подручјима у одговарајућем временском периоду и узимањем узорака за потребе лабораторијског тестирања.

Посебан надзор над *Xylophilus ampelinus* организује се тако да пружи податке о статусу штетног организма, а нарочито о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) матичним засадама и растилима (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 3) производним засадама (катастарска општина, парцела и GPS координате);
- 4) времену, начину и обиму узорковања;
- 5) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала, узимање узорака и лабораторијско тестирање биљног материјала, обуку овлашћених пољопривредних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), од стране овлашћене лабораторије Пољопривредног факултета, Земун.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 10 збирних узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Agrobacterium spp

Посебан надзор над *Agrobacterium vitis* спроводи се у циљу утврђивања присуства и распрострањености овог штетног организма.

Посебан надзор над овим штетним организмом спроводи се визуелним прегледом објеката за производњу садног материјала винове лозе и других биљака домаћина од стране овлашћене пољопривредне службе, као и визуелним прегледом производних засада од материјала пореклом из увоза од стране фитосанитарне инспекције, у одговарајућем временском периоду и узимањем узорака за потребе лабораторијског тестирања у случају присуства симптома.

Овлашћена лабораторија Пољопривредног факултета, Земун врши лабораторијско тестирање и води евиденцију о томе.

Средства за спровођење лабораторијског тестирања узорака обезбеђена су у буџету Републике Србије.

6. Посебан надзор у малини

Посебан надзор у малини базира се на биологији штетних организама малине и систему производње малине у Републици Србији.

Посебан надзор обухвата следеће штетне организме:

а) гљиву: *Phytophthora fragariae* var. *rubi*;

б) вируси: *Raspberry leaf blotch virus* (RLBV)

Black raspberry necrosis virus

Cucumber mosaic virus

Raspberry leaf mottle virus (*Raspberry leafspot*)

Raspberry vein chlorosis virus

Rubus yellow net virus

Arabis mosaic virus

Cherry leaf roll virus

Raspberry ringspot virus

Strawberry latent ringspot virus

Tomato black ring virus

Apple mosaic virus

Raspberry bushy dwarf virus

Rubus stunt phytoplasma

а) Гљива

Phytophthora fragariae var. *rubi*

Посебан надзор на присуство гљиве *Phytophthora fragariae* var. *rubi* спроводи се у матичним и производним засадама малине.

Овлашћена пољопривредна стручна служба врши визуелни преглед и узимање узорака у матичним и производним засадама малине у главним производним подручјима на присуство штетног организма и води евиденције о томе.

Овлашћена лабораторија за рутинско тестирање садног материјала винове лозе и ситног воћа Пољопривредне стручне службе Смедерево врши лабораторијско тестирање и води евиденцију о посебном надзору.

Средства за спровођење посебног надзора у производним засадима, укључујући и лабораторијско тестирање до 20 узорак узетих у матичним и производним засадима малине обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Вируси

Посебан надзор на присуство вируса *Raspberry leaf blotch virus* (RLBV), *Black raspberry necrosis virus*, *Cucumber mosaic virus*, *Raspberry leaf mottle virus* (*Raspberry leafspot*), *Raspberry vein chlorosis virus*, *Rubus yellow net virus*, *Arabis mosaic virus*, *Cherry leaf roll virus*, *Raspberry ringspot virus*, *Strawberry latent ringspot virus*, *Tomato black ring virus*, *Apple mosaic virus*, *Raspberry bushy dwarf virus*, *Rubus stunt phytoplasma* спроводиће се у циљу добијања и провере фитосанитарног статуса, сертификације и контроле виших категорија материјала.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед засада малине, одабир и лабораторијско тестирање као и ретестирање одабраних селекционисаних и прелиминарно тестираних клонова биљака из претходне године на присуство наведених вируса, укључујући набавку антисерума и одржавање индикатор биљака од стране Института за воћарство, Чачак, у циљу увођења у сертификацију кандидат клонова и добијања виших категорија материјала.

Институт за заштиту биља и заштиту животне средине, Београд спроводи лабораторијско тестирање одређеног процента биљака, у циљу контроле.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 80 узорак, набавку антисерума и контролно лабораторијско тестирање одређеног процента пријављених биљака, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

7. Посебан надзор у боровници

Посебан надзор у боровници базира се на биологији штетних организама боровнице и систему производње боровнице у Републици Србији.

Посебан надзор на присуство вируса и фитоплазми: *Blueberry leaf mottle virus*, *Blueberry scorch virus*, *Tobacco ringspot virus*, *Tomato ringspot virus*, *Blueberry shoestring virus*, *Blueberry red ringspot virus*, *Cranberry ringspot virus*, *Peach rosette mosaic virus*, *Blueberry shock virus*, *Blueberry mosaic-associated virus*, *Blueberry leaf mottle virus*, *Blueberry stunt phytoplasma*, *Blueberry wiche's broom phytoplasma* и *Cranberry false blossom phytoplasma*, спроводиће се у циљу добијања и провере фитосанитарног статуса, увођења у сертификацију кандидат клонова и добијања виших категорија материјала.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед засада боровнице, одабир и лабораторијско тестирање биљака на присуство наведених вируса и фитоплазми, укључујући набавку антисерума и одржавање индикатор биљака од стране Института за воћарство, Чачак, у циљу увођења у сертификацију кандидат клонова и добијања виших категорија материјала.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 50 узорака, набавку антисерума и контролно лабораторијско тестирање одређеног процента пријављених биљака, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

8. Посебан надзор у парадајзу

Посебан надзор у парадајзу базира се на биологији штетних организама и систему производње парадајза у Републици Србији.

Посебан надзор у парадајзу обухвата штетне организме, и то:

а) вирусе: *Pepino mosaic virus*, *Tomato yellow leaf curl virus*;

б) виرويد: *Potato spindle tuber viroid*.

Посебан надзор спроводи овлашћена лабораторија Пољопривредног факултета, Земун.

а) Вируси

Pepino mosaic virus

Ради откривања штетног организма *Pepino mosaic virus* спроводи се посебан надзор на површинама на којима се производи семе парадајза, расад парадајза и плодови парадајза.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала, узимање узорака и лабораторијско тестирање на присуство латентне инфекције од стране овлашћене лабораторије.

Посебан надзор над *Pepino mosaic virus* организује се тако да пружи податке о:

- 1) врсти и сортама биља на којима се врши надзор;
- 2) времену, начину и обиму узорковања;
- 3) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање на присуство *Pepino mosaic virus* до 40 узорака, обуку пољопривредних стручних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Tomato yellow leaf curl virus

Посебан надзор на присуство *Tomato yellow leaf curl virus*, спроводи се у затвореном простору.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 20 узорака на присуство *Tomato yellow leaf curl virus*, обуку пољопривредних стручних служби и фитосанитарних инспектора и припрему

штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Вироид

Potato spindle tuber viroid

Ради откривања штетних организама *Potato spindle tuber viroid* спроводи се посебан надзор у усеву парадајза.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 30 узорака на присуство *Potato spindle tuber viroid*, обуку пољопривредних стручних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

9. Посебан надзор у ораку

Ради откривања штетног организама *Geosmithia morbida* спроводи се посебан надзор у засадима ораха.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала на присуство *Geosmithia morbida*, праћење вектора *Pityophthorus juglandis*, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије Пољопривредног факултета, Нови Сад.

Средства за спровођење посебног надзора на присуство *Geosmithia morbida* и вектора *Pityophthorus juglandis*, обуку пољопривредних стручних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

10. Посебан надзор у луку

Вириси

Iris yellow spot virus (IYSV)

Посебан надзор над *Iris yellow spot virus* (вектор *Thrips tabaci*) врши се у усевима лука (*Allium cepa*, *A. porrum*) и украсном биљу (*Eustoma russellianum*, *Iris hollandica* и *Amaryllis* sp.), укључујући и остале биљне врсте које се гаје у затвореном простору и обухвата визуелни преглед материјала, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије.

Визуелни преглед биља, узимање узорака и лабораторијско тестирање до 30 узорака, обуку овлашћених пољопривредних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), врши Пољопривредни факултет, Земун - Београд.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 30 узорака, обуку пољопривредних стручних служби и

фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

11. Посебан надзор у украсном биљу и затвореном простору

Посебан надзор у украсном биљу спроводи се у циљу утврђивања присуства, односно одсуства и провере статуса следећих штетних организама:

а) гљиве: *Phytophthora ramorum* и *Phytophthora kernoviae*;

б) виرويد: *Potato spindle tuber viroid*

Посебан надзор у украсном биљу спроводи овлашћена лабораторија Пољопривредног факултета, Земун - Београд.

а) Гљиве

Phytophthora ramorum

Посебан надзор над *Phytophthora ramorum* врши се у украсном биљу у оквиру родова: *Rhododendron*, *Viburnum*, *Pieris*, *Syringa*, *Pseudotsuga menziesii*, *Kalmia*, *Camellia*, *Leucothoe* и *Taxus baccata*.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала из увоза на продајним местима и расадника на подручју Републике Србије, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући лабораторијско тестирање до 50 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Phytophthora kernoviae

Посебан надзор над *Phytophthora kernoviae* врши се у украсном биљу у оквиру родова: *Fagus*, *Rhododendron*, као и *Drimys winteri* (Winteraceae), *Fagus sylvatica* (Fagaceae), *Gevuina avellana* (Proteaceae), *Hedera helix* (Araliaceae), *Ilex aquifolium* (Aquifoliaceae), *Liriodendron tulipifera* (Magnoliaceae), *Magnolia* spp. (Magnoliaceae), *Michelia doltsopa* (Magnoliaceae), *Pieris formosa* (Ericaceae), *Quercus ilex* (Fagaceae), *Quercus robur* (Fagaceae) и *Vaccinium myrtillus* (Ericaceae).

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала из увоза на продајним местима и расадника на подручју Републике Србије, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије.

Средства за спровођење посебног надзора, укључујући и лабораторијско тестирање до 20 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Виرويد

Potato spindle tuber viroid

Ради откривања штетног организма *Potato spindle tuber viroid* спроводи се посебан надзор у украсном биљу рода *Brugmansia* Pers. и врсте *Solanum jasminoides* Paxton.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала, узимање узорака и лабораторијско тестирање од стране овлашћене лабораторије.

Средства за спровођење посебног надзора укључујући и лабораторијско тестирање до 20 узорака, обуку пољопривредних стручних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

12. Посебан надзор над инсектима

Посебан надзор над инсектима спроводе овлашћене пољопривредне службе у оквиру Програма праћења и прогнозе штетних организама (ПИС) и овлашћена лабораторија - Институт за заштиту биља и животну средину, Београд за *Scaphoideus titanus*, *Ceratitis capitata*, *Drosophila suzuki*, *Frankliniella occidentalis*, *Thrips spp.* и овлашћена лабораторија Пољопривредног факултета Нови Сад за *Halyomorpha halys*.

Постављање клопки и праћење штетних организама врше овлашћене пољопривредне службе (ПИС) у складу са упутствима овлашћене лабораторије.

Овлашћена лабораторија израђује стручна упутства, врши едукацију стручних лица, идентификацију штетних организама класичним ентомолошким методама и методама молекуларне биологије (ДНК баркодинг). Едукација се организује у складу са потребама стручних лица ангажованих у реализацији посебног надзора.

Средства за спровођење посебног надзора од стране овлашћених лабораторија, обуку пољопривредних стручних служби и фитосанитарних инспектора и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

13. Посткарантински надзор

Средства за спровођење посткарантинског надзора у производним засадама који врше овлашћене пољопривредне стручне службе, укључујући и лабораторијско тестирање на присуство штетних организама који нису обухваћени овим програмом, а налазе се на Листама штетних организама прописаних законом којим се уређује здравље биља, обезбеђена су у буџету Републике Србије, а расподељују се у складу са Програмом.

14. Посебан надзор у шумским расадницима, шумским подручјима и јавним површинама

Посебан надзор у шумским расадницима, шумским подручјима и јавним површинама спроводи се у циљу утврђивања присуства, односно одсуства и провере статуса следећих штетних организама:

- а) нематода: *Bursaphelenchus xylophilus*;
- б) гљива: *Gibberella circinata*;
- в) инсекти: *Dryocosmus kuriphilus*; *Cydalima perspectalis*;
Anoplophora chinensis (*A. malasiaca*); *Anoplophora glabripennis*;

а) Нематода

Bursaphelenchus xylophilus

Посебан надзор над *Bursaphelenchus xylophilus* се спроводи у циљу откривања и спречавања ширења овог штетног организма.

Ради откривања штетног организма борове нематодe - *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhner) Nickle et al. спроводи се визуелни преглед и узимање узорака на присуство штетног организма осетљивог дрвета, коре и биља и то:

1) осетљивог дрвета и коре, који обухватају дрво и изоловану кору четинара (Coniferales), осим рода *Thuja L.*;

2) осетљивог биља, осим плодова и семена, следећих родова: *Abies Mill.*, *Cedrus Trew*, *Larix Mill.*, *Picea A. Dietr.*, *Pinus L.*, *Pseudotsuga Carr.* и *Tsuga Carr.*;

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала, узимање узорака и лабораторијско тестирање узорака.

Визуелни преглед осетљивог биља и узимање узорака у случају присуства симптома врше имаоци јавних овлашћења из области шумарства, док визуелни преглед и узимање узорака осетљивог дрвета и коре врши фитосанитарна инспекција.

Посебан надзор над *Bursaphelenchus xylophilus* организује се тако да пружи податке о:

1) врсти осетљивог дрвета, коре и биља на којима се врши надзор;

2) месту и локацији прегледа и узорковања;

3) времену, начину и обиму узорковања;

4) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћена лабораторија Пољопривредне стручне службе „Институт Тамиш”, Панчево врши лабораторијско тестирање, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре) и води евиденцију о посебном надзору.

Средства за спровођење лабораторијског тестирања до 50 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), од стране овлашћене лабораторије обезбеђена су у буџету Републике Србије.

б) Гљива

Gibberella circinata

Посебан надзор над *Gibberella circinata* спроводи се ради откривања и спречавања ширења овог штетног организма.

Посебан надзор ради откривања штетног организма *Gibberella circinata* спроводи се визуелним прегледом биља намењеног садњи рода *Pinus L.* и врсте *Pseudotsuga menziesii* и семена.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед материјала и узимање узорака у случају сумње као и лабораторијско тестирање.

Визуелни преглед осетљивог биља и семена и узимање узорака врше имаоци јавних овлашћења из области шумарства.

Посебан надзор над *Gibberella circinata* организује се тако да пружи податке о:

1) врсти осетљивог биља на којима се врши надзор;

2) месту и локацији прегледа и узорковања;

3) времену, начину и обиму узорковања;

4) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Овлашћена лабораторија Пољопривредног факултета Земун врши лабораторијско тестирање, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре) и води евиденцију о томе.

Средства за спровођење лабораторијског тестирања до 20 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

в) Инсекти

Dryocosmus kuriphilus

Посебан надзор над *Dryocosmus kuriphilus* спроводи се ради откривања и спречавања ширења штетног организма.

Посебан надзор ради откривања штетног организма спроводи се визуелним прегледом биља и садног материјала следећих врста: *Castanea crenata Sieb. et Zucc.* (јапански кестен), *Castanea dentata Marsh.* (амерички кестен), *Castanea mollissima Blume* (кинески кестен), *Castanea sativa x crenata* (хибрид питомог и јапанског кестена) и *Castanea sativa Mill.* (питоми кестен).

Посебан надзор обухвата визуелни преглед и узимање узорака од стране имаоца јавних овлашћења из области шумарства Институт за шумарство, Београд и Институт за низијско шумарство и животну средину, Нови Сад, у шумским расадницима и шумским подручјима, као и визуелне прегледе јавних површина, узимање узорака и лабораторијску идентификацију штетног организма.

Посебан надзор над *Dryocosmus kuriphilus* организује се тако да пружи податке о:

- 1) врсти биља на којима се врши надзор;
- 2) месту и локацији прегледа и узорковања;
- 3) времену, начину и обиму узорковања;
- 4) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Средства за визуелне прегледе јавних површина (паркови, окућнице), лабораторијску идентификацију до 10 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Cydalima perspectalis

Посебан надзор над штетним организмом *Cydalima perspectalis* спроводи се ради утврђивања распрострањености а у циљу спречавања ширења овог штетног организма у Србији, обзиром на први налаз забележен у 2014. години од стране Шумарског факултета у Београду.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед биља шимшира (*Buxus species* - *B. microphylla*, *B. microphylla* var. *insularis*, *B. sempervirens*, *B. sinica* и други) на јавним површинама (паркови, гробља, ботаничке баште, арборетуми, споменици природе, споменици културе и њихова околина као део наслеђа пејзажне архитектуре), вртним центрима и окућницама, узимање узорака и лабораторијску идентификацију од стране имаоца јавног овлашћења из области шумарства - Шумарског факултета у Београду и вођење евиденције о посебном надзору.

Посебан надзор спроводи се и у шумским расадницима и расадницима украсних биљака од стране имаоца јавних овлашћења из области шумарства.

Посебан надзор над *Cydalima perspectalis* организује се тако да пружи податке о:

- 1) врсти биља на којима се врши надзор;
- 2) месту и локацији прегледа и узорковања;
- 3) времену, начину и обиму узорковања;
- 4) резултатима и методама анализа узетих узорака.

Средства за визуелне прегледе на јавним површинама, вртним центрима и окућницама, лабораторијску идентификацију до 20 узорака, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Anoplophora chinensis (A. malasiaca)
Anoplophora glabripennis

Посебан надзор над штетним организмом *Anoplophora chinensis* (A. malasiaca) и *Anoplophora glabripennis* спроводи се ради откривања и спречавања ширења ових штетних организама у Србији.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед осетљивог биља следећих родова и врста: *Acer*, *Aesculus hippocastanum*, *Alnus*, *Betula*, *Carpinus*, *Citrus*, *Cornus*, *Corylus*, *Cotoneaster*, *Crataegus*, *Fagus*, *Lagerstroemia*, *Malus*, *Platanus*, *Populus*, *Prunus laucerasus*, *Pyrus*, *Rosa*, *Salix* и *Ulmus*.

Посебан надзор у шумским расадницима, шумским подручјума и јавним површинама спроводе имаоци јавних овлашћења из области шумарства Институт за шумарство, Београд и Институт за низијско шумарство и животну средину, Нови Сад и воде евиденцију о томе.

Средства за визуелне прегледе јавних површина (паркови, окућнице), лабораторијску идентификацију, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), обезбеђена су у буџету Републике Србије.

15. Посебан надзор над *Xyllela fastidiosa*

Посебан надзор над *Xyllela fastidiosa* и векторима спроводи се ради откривања и спречавања ширења овог штетног организма.

Посебан надзор обухвата визуелни преглед прописаног осетљивог биља и узимање узорака за лабораторијско тестирање уз евидентирање присуства потенцијалних вектора из фамилија *Cicadellidae* и *Cercopidae*, од стране овлашћене лабораторије Пољопривредног факултета Земун.

Средства за спровођење посебног надзора осетљивог биља на присуство *X. fastidiosa*, укључујући и лабораторијско тестирање, обуку и припрему штампаног материјала (упутства/брошуре), од стране овлашћене лабораторије Пољопривредног факултета Земун, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

16. Обука овлашћених пољопривредних служби, фитосанитарних инспектора и имаоца јавних овлашћења у области шумарства - стручно усавршавање

Организацију обука ради стручног усавршавања и штампање упутства/брошура спроводи Институт за заштиту биља и животну средину, Београд у складу са планом министарства надлежног за послове здравља биља (у даљем тексту: Министарство).

17. Едукација власника и држаоца биља

У току надзора овлашћене пољопривредне стручне службе врше стално информисање, односно едукацију власника и држаоца биља у циљу подизања свести о значају спровођења мера за спречавање појаве, рано откривање, праћење, сузбијање и искорењивање штетних организама.

18. Контрола спровођења Програма мера

Све овлашћене организације достављају Министарству до краја године извештај о спроведеним активностима по Програму мера.

Фитосанитарна инспекција врши контролу спровођења Програма мера.

У случају утврђивања неправилности у спровођењу Програма мера, фитосанитарни инспектор без одлагања налаже прописане мере и о томе обавештава Министарство.